

Opettaa vai osallistaa –

miten muuttuva maailma haastaa YAMK-opettajuuden

Muutoksen tuulet puhaltavat myös koulumaailmassa. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto on kymmenen vuotta vakinaistamisen jälkeen edelleen varsin uusi tutkinto Suomen koulutusjärjestelmässä ja jo lähtökohdiltaan varsin moderni. Muutosvaateet kohdistuvat kuitenkin myös ylempään ammattikorkeakoulututkintoon. Verkostoituminen yli ammattialojen on entistä tärkeämpää ja toisaalta integroituminen vahvemmin ja laajemmin työelämään jo opiskeluaikana. Innovatiivisuus vaatii yhteistoimintaa. Ja opettajalle tämä kaikki asettaa uusia haasteita. Opettajan rooli on jatkossa entistä enemmän oppimisen mahdollistaja ja oppimistilaisuuksien näkijä ja ymmärtäjä.

Asiasanat: oppiminen, oppimisympäristöt, opettajuus, innovaatiot,

Merja Sinkkonen & Annukka Tapani

Muutoksen lähtökohtia pohtimassa

Opettajan rooli ja tehtävä muuttuu kaikilla koulutusasteilla – tähän mantraan olemme jo tottuneet niin että otamme sen usein itsestään selvyytenä, enää sen kummemmin miettimättä, mikä opettajuudessa muuttuu ja miksi. Entä opiskelijat, kuinka valmiita ja halukkaita he ovat tähän muutokseen? Ja kenen tehtävä on osallistaa heidät tähän muuttuvaan opettajuuteen ja oppimiseen? Olemme pohtineet YAMK-koulutus vahvaksi TKI-vaikuttajaksi -hankkeen (HAMK n.d.) TAMK:n koordinoimassa työpaketissa, millaisia ovat työelämää uudistavat ja TKI-toimintaa edistävät oppimisympäristöt. Olemme hankkeen aikana kirjoittaneet opettajien näkemyksiä siitä, millaisia ovat tai voisivat olla ylempien ammattikorkeakouluopiskelijoiden ja työelämän kohtaamiset oppimisympäristöinä (Tapani ja Sinkkonen 2015a), olemme lisänneet opettaja-aineistoon YAMK-alumnien, opiskelijoiden ja yrityselämän näkökulmia ja pohtineet, onko uudenlainen YAMK-opettaja työelämäkohtaamisten edistäjänä sanansaattaja vai innovaatioevankelista (Tapani ja Sinkkonen 2015b) sekä laajemmassa julkaisussa pohdimme, miten ylempi AMK -koulutus voisi toimia työelämän kumppanina niin, että moniammatillinen asiantuntijuus saadaan entistä paremmin hyötykäyttöön (Sinkkonen et al. 2015). Tässä artikkelissa teemme yhteenvetoa tekemiimme tutkimuksiin ja toivomme herättävämmä ajatuksia ja jopa tunteita siitä, muuttuuko opettajuus, erityisesti YAMK-opettajuus ja mihin suuntaan.

Tutkimusten taustalla on vahva viittaus osallistavaan pedagogiikkaan, autenttiseen oppimiseen, sosiokonstruktivistiseen oppimiskäsitykseen, osallisuuden kokemukseen. YAMK opiskelija oppijana on jo asiantuntija, mutta kasvamassa ja kehittymässä vaativiin asiantuntijatehtäviin, siksi osallistavan pedagogiikan tutkiva, kehittävä ja reflektiivinen toimintaote ovat hänen opiskelulle ja oppimiselle luontaista. Autenttinen oppiminen tarkoittaa aitojen kontekstien hyödyntämistä, jossa opittua voidaan harjoitella ja testata, toiminnan työelämäläheisyydestä ja monitieteisyydelle ja moniammatillisuudelle avoimista tehtävistä, asiantuntijaosaamista ja verkostojen hyödyntämistä, monipuolisia näkökulmia, kollaboraatiivista tiedonrakentelua, reflektointia ja tietämisen sanoittamista ja jakamista. (Herrington 2006; TAOKK OPS 2013.) Sosiokonstruktivistisessa oppimiskäsityksessä on kyse oppimisen yhteisöllisyydestä sekä tiedon rakentumisesta jakamalla ja työstämällä sitä yhdessä muiden kanssa (Burr 2004; Kauppila 2007). Osallisuus kytkeytyy kiinteästi yhdessä

tietämiseen ja dialogisuuteen. Osallisuutta kuvataan ihmisten välisenä uudenlaista ymmärrystä luovana merkitysten virtana (flow) tai yhdessä tietämisenä. Yksittäinen vastaus tai näkökulma korvautuu kaikkien äänten sallimisella ja osallisuudella toisten näkökulmaan. (Bohm 1996.)

Esteitä vai hidasteita – miksi kohtaamisia?

Edellä oleva teksti kuvaa mitä mainioimmalla tavalla YAMK-koulutuksen periaatteita. Miksi sitten vielä pitäisi kehittää, muuttaa, päivittää YAMK-opettajuutta? Innovaatio-osaaminen on nostettu valtakunnallisen YAMK-koulutus vahvaksi TKI-vaikuttajaksi –hankkeen keskiöön. Tätä osaamista pitäisi saada lisää, lisätä kohtaamisia työ- ja yritys-elämän ja koulutusmaailman kanssa. TAMK:n toiminta-ajatuksena (2015) on, että ”...olemme osallisena työelämää uudistavassa ja palvelevassa tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnassa”. Käytännön esimerkkinä tähän tarpeeseen vastattiin TAMKissa järjestetyllä ensimmäisellä kaikkien YAMK-koulutusten kohtaamistapahtumalla, Master`'s Conferencella, joka sai positiivisen palautteen: yhä enemmän haluttaisiin verkostoitua yli koulutusrajojen, sillä nykyajan työelämä on myös hyvin moniammatillista ja –alaista. Yhä enemmän haluttaisiin kuulla toisten tekemisistä ja työtehtävistä, toimia ja tehdä yhdessä yli ammatti- tai koulutus rajojen. Tässä on se kriittinen piste, jossa YAMK-opettajuus pitäisi astua eturintamaan: YAMK-opiskelijat ovat myös opetuksessa hyödyntämätön voimavara, joka pitäisi pystyä valjastamaan vertaisoppimisen lähteeksi.

Helpommin sanottu kuin tehty: opettajilta keräämästämme aineistosta ilmenee, että kohtaamisten esteinä opettajat näkevät sen, että YAMK-opiskelijat eivät sitoudu TAMK:iin, haluavat tulla kuuntelemaan asiantuntijoita ja viedä opit mukanaan (Tapani ja Sinkkonen 2015a). Tässä on yhteisen keskustelun paikka: mihin YAMK-koulutusta halutaan viedä: heitetäänkö opiskelijoita epämurkuvuusalueelle, uusiin projekteihin oppimaan eri alojen opiskelijoiden kanssa vai jatketaanko sillä linjalla, että YAMK-opiskelija tulee koulutukseen oman kehittämistehtävänsä kanssa ja pyrkii kehittämään omaa organisaatiotaan ja oppimaan siitä. Kummassakin tapauksessa on haasteensa: jo nyt olemme eri aineistojen äänellä saaneet ”kuulla”, että ajankäyttö on rajallista, samoin kuin resurssit opiskeluun. Siksi uuteen projektiin, vaikka se kuinka olisi TAMK:n painoalaja palveleva, ei aina suurella innolla lähdetä. Toisaalta oman organisaation kehittämisessäkin on haasteensa: vieläkin muutamat opiskelijat jäävät vaille organisaation tukea ja ohjausta, vaikka kehittämistyö parhaimmillaan pitäisi ja voisi kytkeytyä organisaation osaamisen kehittämisen strategiaan. TAMK:ssa on hyvä nostaa keskusteluun, miten saisimme enemmän irti YAMK-opiskelijoiden osaamisepotentiaalista, mutta miten myös opiskelijat itse saisivat uudenlaisia oppimiskokemuksia ja jopa –elämyksiä.

Kolme askelta eteen, kaksi taaksepäin...

Oppiminen kaikkiallistuu – lähes kaikkialla voi oppia ja digiloikkaan suunnatessamme kirjoitimme uuteen ESR-hankeeseen mukaan myös oppimisen kaikkiallisuutta tarkastelevan digilaitteen, mihin oppimisen todentumisia arjessa voisi todentaa. Se, riittääkö innovaatioymmärrys rahoittajan taholla, on tässä vaiheessa vielä suuren suuri kysymysmerkki, mutta yhtä kaikki, opettajan tehtävä on olla oppimisen mahdollistaja ja oppimistilaisuuksien näkijä ja ymmärtäjä. Kaikkea ei voi eikä tarvitse oppia ”minun tunnillani”, vaan oppimista voi tapahtua muuallakin: omassa työssä, harrastuksissa, vertaiskeskusteluissa. Opiskelijoilla, eritoten YAMK-opiskelijoilla on osaamista, näkemystä ja kokemusta niin paljon, että yhden opettajan osaaminen ei voi millään kaikkeen tähän

vastata. Tämä asettaa vaateita opettajan itsetunnolle ja minäkäsitykselle: minun ei enää tarvitse olla paremmin tietäjä, ”tiedon kaataja”, vaan voin osallistaa oppijani opettamaan toisiaan. Helppo sanoa, mutta entä se tunne, kun et tiedä. Vaikka olet opettaja. Miten voimme hyväksyä tämän, ennen kaikkea itsessämme. Teemmekö näillä puheilla itsemme tarpeettomiksi, mihin oikeastaan enää opettajaa sitten tarvitaan?

Huoli pois. Opettajalla, onko nimike sitten jatkossa opettaja, vaiko ohjaaja, valmentaja, mahdollistaja, konsultti, mentori tai joku ihan uusi sana, jota vielä ei edes ole, tulee aina olemaan rooli ja tehtävä pedagogisten tarjoumien moderaattorina. Erilaisten kohtaamisten ja kaikkiallisten tilanteiden muuttamisessa oppimista palveleviksi tarvitaan pedagogista näkemyksellisyyttä. Oppijat, aikuiset tai nuoret, tulevat aina tarvitsemaan, suorastaan janoamaan, palautetta. Niin nuori kuin aikuinen oppijakin tarvitsee läsnäolijaa, kuulijaa, vakavasti ottajaa, sparraajaa, kannustajaa. Olisiko tässä sitä tehtävää, johon opettajuutta voisimme tässä jatkuvien muutosten maailmassa kehittää. Maailman ja ihmisen väliin tarvitaan jotain, ei aina välttämättä mitään pehmeää, mutta siihen tarvitaan opettajaa.

Lähteet:

Bohm, D. 1996. On Dialogue. Ed. By Lee Nichol. Routledge, London.

Burr, V. 2004. Sosiaalipsykologisia ihmiskäsityksiä. Vastapaino, Tampere.

HAMK n.d. (<http://www.hamk.fi/verkostot/yamk-koulutus-vahvaksi-tki-vaikuttajaksi/Sivut/default.aspx>)

Herrington, J. 2006. Authentic Learning in Higher Education: Designing Principles for Authentic Environments and Tasks. In T. Reeves & S. Yamashita (Eds.) Proceedings of World Conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare, and Higher Education 2006, (pp. 3164-3173). Chesapeake, VA: AACE.

Kauppila, R.A. 2007. Ihmisen tapa oppia. Johdatus sosiokonstruktiiviseen oppimiskäsitykseen. Opetus 2000. Jyväskylän PS-kustannus.

Sinkkonen, M., Tapani, A., Aho, M., Lipponen, V., Wallin, O., Saarni, L. ja Cumini, A. 2015. Ylempi AMK-koulutus työelämän kumppanina – moniammatillinen asiantuntijuus hyötykäyttöön. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B. Raportteja 82. Tampereen ammattikorkeakoulu, Tampere.

TAOKK OPS 2013. Tampereen ammatillisen opettajakorkeakoulun opetussuunnitelma.

Tapani, A. ja Sinkkonen, M. 2015a. Opettajien näkemyksiä ylempien ammattikorkeakouluopiskelijoiden ja työelämän kohtaamisista oppimisympäristöinä. Teoksessa U. Mutka, S. Laitinen-Väänänen ja M. Virolainen (toim.) Monitoimisuus haastaa koulutuksen. Uudistuvaa pedagogiikkaa ja TKI-toimintaa. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 206. <http://www.jamk.fi/fi/Tutkimus-ja-kehitys/JAMKIn-julkaisut/Julkaisuja/monitoimisuus-haastaa-koulutuksen/>

Tapani, A. ja Sinkkonen, M. 2015b. Sanansaattaja vai innovaatioevankelista - Uudenlainen YAMK-opettaja työelämäkohtaamisten edistäjänä. Lähetetty arvioitavaksi Ammattikasvatuksen aikakauskirjaan.

Kirjoittajakuvaus

Merja Sinkkonen, Hyvinvointi- ja sosiaalipalvelut; sosionomi (ylempi AMK) –koulutus, merja.sinkkonen@tamk.fi, YAMK-koulutuspäällikkö, yliopettaja (sosiaalialan johtaminen)

Annukka Tapani, Ammatillisen koulutuksen kehittäminen, annukka.tapani@tamk.fi, yliopettaja, ammatillinen opettajankoulutus